

CSEH SÁNDOR

AKÁCFÁK ALATT (BEFEJEZÉS)

A pionírok négyes sorokban vonultak az utcán. Látszólag fegyelmezetten és teljes szívvel énekelték a kedvelt, vidám népdalokat. A nap szelíden mosolygott, görnyedt hátú idős emberek álltak meg a Soralján, s rosszul látó szemükkel fürkészték unokáikat a menetben. Kiáltások, tréfás megjegyzések hangzottak a kivonulásra vonatkozóan, az elmaradhatatlan kutyafalkák pedig farkcsóválva, ugatással üdvözölték a gondtalan fiatalságot jobbról is, balról is. Elöl haladtak a hetedikesek. Egyik-másik lány fekete napszemüveget viselt, de csupán a flancolás miatt. Valamilyen nadrágot is felvettek volna már közülük egyesek, persze csakis a hivalkodás végett, de akkor számolniuk kellett volna a vénasszonyok megjegyzéseivel. A hatodikos fiúk, az aranycsapat tagjai, szokás szerint rosszkalkodtak. A lányok sikongva fejezték ki tetszésüket, az ilyen sikolyok pedig mindig ösztönzően hatnak a huncutságokra. Éltek is vele kedvükre, mert a Kisorosz valahol hátul lépegetett Mándor Mándorovics közelében. Így menetelt boldogan a hétosztályos iskola, azzal a tudattal, hogy nincs tanítás, mert segíteni kell a kolhozoknak a szőlő szüretelésében, így munkájuk a haza javára válik.

A töltés túldoldalán, a Tenevizsla fahídján átkelve, már jó szagú szőlőillat áradt a Szeg felől. Ilyen kellemes lelki örömmel ajándékozza meg az akácfák virágzása is az embereket, azzal a különbséggel, hogy a nagyfürtű fekete Izabellát meg is lehetett enni. Persze az akácvirágot is meg lehetett enni, enyhén édeskés íze volt neki, és különösen az állandóan éhes Dugó szerette nagyon. A szőlősorok indái szinte rogyadoztak a lédús bogyóktól, néhol az elkorhadt karókat ki is törték maguk alól a kiváló termést hozó tőkék. Ezért is kérte a kolhoz a pionírsegítséget. Mielőtt munkához láttak volna, Aladár Aladárovics, a brigadéros javaslatára minden sorra két tanulót állított, de a nemek elosztásának szigorú megfontolásával, mert két fiúnak egy sor szőlő közös szüretelése katasztrofális következményekkel járt volna a kolhoz vagyona nézve. Így aztán jó döntés született, egy fiút és egy lányt jelöltek ki a szőlőtőkék mellé. István bátya, a brigadéros, így utasította a lányokat: ha látják, hogy a fiúk nem szedik fel a földre hullott szemeket, üssenek a kezükre. Lacinak Dülledtszemű Jolánkát jelölte ki a sors szüretelőtársnak, pedig jobban szerette volna, ha Elzát kapja. Ez a megoldás a pazarlás szempontjá-

ból nézve sem volt szerencsés, Jolánka ugyanis még rondábban dolgozott, mint Laci. A másik szempontból nézve mégsem volt haszontalan a páros munka, mert így éppen a berenálási akció kiagyalói kerültek össze a szőlőtőkék alatt, márpedig, ha két ilyen okos személy összefog, ott általában történni szokott valami jó vagy rossz. Csak úgy, egészen véletlenül beszélgetés közben fel is vetődött, vajon történt-e már kedvező fordulat a berenálási ügyben, és ha igen, hogyan lehetne azt kimutatni és minősíteni. Bizonyos jelek ugyanis azt bizonyítják, van előrehaladás, kedvező szelek fújnak, akkor pedig minden akadályt el kell távolítani a jótékony szelek elől, s támogatni kell őket, hadd olvassák a jeget. Amikor már jól elmaradtak a többiektől, és senki sem hallotta őket, Jolánka rögtön a tárgyra tért.

– Te, Laci! Nem gondolod, hogy egy kicsit má elhanyagoltuk üköt? Igyekezni kéne. Addig kéne ütni a vasat, míg meleg. Ha nem foglalkozunk velek, még elhidegülnek egymástul. Eddig jól ment minden, de még segíteni kéne nekijek. Meg kéne gyorsítani ezt a dögöt. Azt má venni észre, hogy má valami van, de még nem tudni, hogy mi.

Lacinál megsercent egy szikra, amely egy képtelen gondolatra készítette.

– Tudom, hogy hülyeség, de ha például – tegyük fel – fuldokolna a Kisorosz a Tenevizslában, Mándor Mándorovics meg kimentené, akkor már mi is meglennénk mentve, mert ezek egymásba szeretnének.

– Meg, ha egy tűzből kimentené – áradozott Dülledtszemű Jolánka –, vagy mondjuk elkapná, amikor esik lefele egy fáru.

– Hát akkor gondolkozz, törd a fejedet – mondta Laci –, és ne egyél annyi szőlőt, hogy a vedérben is legyen már valami. Nagyobb lesz a hasad, mint a Dugóé. A szemeket is otthagyd a földön. Neked kellene az én kezemet ütni, pedig ezt pont fordítva kéne.

– Jól van má! Beszéljünk komolyan – fontoskodott Jolánka. – Mi lenne, ha fordétva lenne? Mondjuk, ha Mándor Mándorovics beleesne egy gödörbe, vagy mondjuk, csak elesne benne, a Kisorosz meg sajnálná, meg siratná, he?

– Ez is jó lenne – helyeselt Laci –, de nem kivitelezhető. Ássunk egy gödröt, és hajítsuk bele Mándor Mándorovicsot, mint az ősemberek a ma-mutot a szakadékba?

– Nem muszáj mély gödörnek lenni, elég lenne egy kis mélyedés is, csak annyira, hogy megbotoljon benne, aztán hát mingyá lenne mirű beszélni, meg hátha sántétana is egy cseppet. Persze az még jobb vóna, ha a Kisorosz botlana meg, de azt inkább nem, mert amilyen ügyetlenül esne, még eltörn é a lábát.

- Na, és hogy csaljuk bele Mándor Mándorovicst?
- Ezt má neked kell kitanálni, te olvasol könyveket!

Laci gondolkodási időt kért. Szükségét érezte, hogy amíg koncentrálni, ne zavarja őt Dülledtszemű Jolánka. Majd, ha kisütők valamit – mondta –, akkor jelzem. Két tőke szőlő néma leszüretelése kellett ahhoz, mire Laci nyilatkozásra szánta el magát, de akkor is csak azért, mert egész idő alatt Jolánka türelmetlen, fürkésző pillantását érezte az arcán, s ha a szemeik találkoztak, Lacinak úgy tetszett, mintha a lány szemei már nem is olyan nagyok, mint ahogy azelőtt vélte, amikor a Mihály nevű kolhozvikáriához hasonlította őket.

– Szóval – mondta nyögvenyelősen Laci –, itt egy egyszerű megoldás segítené. Valakinek verekedni kellene, vagyis el kéne játszani. Így lehetne Mándor Mándorovicst belevezetni a buktatóba. Én ezt kitaláltam, de részt venni ebben nem akarok. Mostanában az apámmal viszonylag elég jól megvagyok, nem akarok otthon cirkuszt. Színleljék mások a verekedést, csak ne hallja az apám a nevemet.

Jolánka váratlanul megsimította a Laci fejét, és elszaladt. Nemsokára két hetedikes fiúval jelent meg, akik mindketten a Kisorosz áldozatai voltak, mert tegnap is kettést kaptak tőle dobávkával. Ők szívesen vállaltak minden terrorcselekményt, amely a tanárnő ellen irányul. Jobban szerették volna, ha őt kellene hasra ejteni a gödröcskében, de így is belementek a játékba, sőt segítettek a merénylet előkészítésében is. Megfelelő helyen, egy bokáig érő mélyedést kapartak a földbe a szüretelő ollókkal, ami inkább árok volt, mint gödör. Erre indákat raktak, aztán szőlőlevelekkel és földdel gondosan álcázták, olyan ügyesen, hogy csak nehezen lehetett észrevenni, milyen meglepetés rejtőzik alatta. Az árulkodó lány szerepét Jolánka vállalta magára, ebben nem is volt semmi feltűnő, hiszen mindenki tudta, hogy így nem hazudtolja meg önmagát. A két fiú összeborzolta egymás haját, megrángatták egymás ruháit, Dülledtszemű Jolánka pedig rohant Mándor Mándorovicshoz: Tessék jönni, élamarra meg két fijo öli egymást megfelela, nem lehet üköt szíjjelválasztani.

És Jolánka oda vezette őt, ahol a csapda várta szegényt, de aznap bizonyára angyalok vigyázták a lépteit, mert mit sem sejtve egyszerűen átlépte az alattomos árkot, dörgő hangjával rákiáltott a kakaskodó fiúkra, majd szétszórta őket, mint tyúk a pelyvát, és indult tovább. Ebben a pillanatban egy tompa puffanás és szitkozódás hallatszott a kelepce irányából. Akik odafutottak, azt látták, hogy ül a földön a puttonyos, a hetedikes Imre, fájdalmasan fogja a lábát, a szőlő pedig szanaszéjjel van szórva körülötte.

A buktató mégis csak betöltötte a szerepét, mert embert fogott. Laci és Jolánka már nem is bánta, hogy így történt, mert bizony nagyon árulkodott az a szőlőleveles mesterséges árok, és ha a tornatanár esett volna el benne, nem lehetett volna mivel megmagyarázni az incidenst. Amíg a berenálási kísérlet résztvevői eltűntették a nyomokat, a puttonyos is jobban lett, de azt tudomásul kellett venni, hogy a régi jó közmondás nem avul el sohasem: aki másnak vermet ás..., ha nem is maga, de akkor is a cinkosa esik bele.

Dülledtszemű Jolánka azonban mégiscsak gyűjtött egy jó berenálási pontot a Kisorosz számára. Hazafelé menet, egy alkalmas pillanatban mellette elkottyantotta magát: Nahát, én mondom, hogy ha Mándor Mándorovics erővel szét nem választja azt a két fíjot, tán még meg is ölték vóna egy-mást. Erős egy ember ü! Egy igazi férfi!

Pajtából kettő is volt az Erdőn. A kisebbik, telve volt zsinegekre felfűzött jó szagú, aranybarna dohánylevelekkel, amelyek ebben a tágas, szellős épületben száradtak párhuzamos sorokban. A másik, a nagyobbik pajta, javítás előtt állt, több helyen hintáztatta a szél az oldalán meglazult deszkákat, és fent, magasan a csúcson a szarufák és keresztgerendák fölött több helyen bekukucsált a nap a rozzant szalmatetőn. Ahogyan a dohányleveleket szokták, ugyanúgy Dugót is elkezdte már Laci jó ideje fűzni, egy újabb kísérlethez való segítség végett. Hosszú és türelmes munka volt ez, s Laci e kérdés kényes voltára való tekintettel, nem siettette a dolgot, időt adott Dugónak, hogy lelkileg felnőjön a közelgő feladathoz, amitől szegény feje úgy irtózott, mint csupaszcsga a zsilétpengétől. Végül aztán Dugó akkor adta be a derekát, amikor Laci egy kopott teniszlabdával és húsz kopekkel, egy mozijegy árával adott nyomatékot az együttműködés fontosságának.

A kíváncsiság nagy hajtóerő, amelyet a Laci esetében enyhe kifejezés volt nagyon nevezni. Az utóbbi napokban szinte égette a vágy, hogy megoldhassa végre az előtte tornyosuló feladatot, amellyel majd átküzdí magát azon a mindenki által lehetetlennek kimondott határvonalon, amely elválasztja a valóságot az álomtól, és fordítva. Repülni volna jó! Ez forgott a fejében változatlan makacssággal. Micsoda kimondhatatlan érzés lenne az, csak úgy elindulni a padlás ajtójából, az eperfáról vagy a templom tornyáról egy törzshajlítással, úgy, mint a víz felületén úszás előtt, és úszni a levegőben, vagy akár háton lebegni, jó magasan repülni az égen fecskemódra, és mindent látni, amit csak a szem láthat, és újjászületve felfedezni a világot. Bár jól tudta, az ember anatómiája nem hasonlítható a madaréhoz, mégis meg volt

győződve arról, hogy létezik egy láncszem, amelyet ha nem is ő, de majd egyszer más talál meg, igazolva őt, hogy igenis lehetséges egy gép nélküli repülés, mert az emberi elme határtalan képessége ezt lehetővé teszi.

A feladat célja, mint mondta Laci Dugónak, egy olyan kísérlet, amelynek célja a repülés legegyszerűbb változatainak a kiderítése. Ezt a mondatot már régen megfogalmazta magának, amelynek hallatán Dugó megértően pislogott, iszonyatos fintorokat vágva.

– Ne felejtst el, Dugó – idézte Editá Fjodorovná –, ha valaki nagyon akar valamit, azt meg is valósítja, mert nincs lehetetlen!

A pajtában több olyan használható dohányzsineg-darab is volt, amelyekből összekötözve és három ágban összefonva erős, vékony kötelet lehetett nyerni. A nagyobbik pajtában, a kísérlet színhelyén, volt egy hosszú létra is, ami nagyban megkönnyítette a fiúk dolgát. A tetőzet jó emeletnyi magasságban volt, s a két darab kötél végét minél magasabbra kellett felkötni, a lehető legnagyobb kilengés végett. A kötelek alsó végeihez egy egészséges, erős lécet kötözték, hogy kibírja akár kettejük súlyát is. Most szükség volt egy másik kellékre. Ez egy zsák volt, amit meg kellett tölteni homokkal, hogy mint súly, helyettesítse az embert az óriáshintán. Erre azért volt szükség, mert Laci a saját szemével akarta látni, hogyan is működik az a kilengés, mert ez a kísérlet nem volt veszélytelen. Aki mer, az nyer! – vallotta. Mindenre talált olyan közmondást, szólásmondást, de még bibliai idézetet is, amelyek a cselekedeteinek a helyességét igazolták, és ezeknek is köszönhette nagyrészt, hogy az ózdkodó Dugó barátját rendszeresen meg tudta nyerni kétes kimenetelű kalandjaihoz. A harminc kiló homokot volt a legnehezebb felhúzni, apránként felhordani a létrán lévő zsákba, a többi már terv szerint ment. Ráfektették a hinta lécére, aztán az egészet fönt, a magasban kikötötték egy előre kiszemelt gerendához. Laci ellenőrizte a hintán lévő zsák lehetséges lengési útvonalát, aztán Dugóval elvágatta a kikötő zsinórt. Alulról nézve félelmetes látvány volt, ahogyan fentről elindul a nehéz zsák, és szinte a földet súrolva, ugyanolyan sebességgel szökött fel ismét a szemben lévő oldalon. Úgy látta, lehetne még magasabbról is indítani a súlyt, de végül is ezt a tervet elvetették. A következő kérdés az volt, ki fogja közülük elsőnek helyettesíteni a zsákot? Erre a gondolatra kissé mindketten megszeppentek, de úgy látszott, Laci még jobban, mint Dugó. A kötél elszakadásától nem kellett tartani, ezek a zsinórok nagyon szívósak voltak, de hát az az emeletnyi magasság, egy kicsit torokszorító volt. Igazság szerint a kísérlet vezetőjének kellett volna első-

nek kipróbálni az óriáshintát, mint első lépést a kutatás felé, de most, a küszöbön, a nagy méretek miatt elbátortalanodott.

– Húzzunk nyilat! – Mondta Laci. – Akié a rövid szalmaszál, az indul elsőnek.

Dugó beleegyezett. Teljesen nyugodt volt, szinte érezte, lehetetlen, hogy őt sújtsa most is a balsors. Igaza lett, nem rá hárult a feladat. Lacinak, mi tagadás, reszketett a lába. Ez már nem volt álom, felébredésről szó sem lehetett. Ha nem szégyellte volna Dugótól, inkább meghátrál, s otthagya csapot-papot, hazamegy. Úgy érezte magát, mint amikor először készült átúszni a Cigánygödrt az első diófánál. Gyáva népnek nincs hazája – mondta magában, és hang nélkül felmászott a hosszú létrán. Amikor rálépett a lécre, a szíve a Mint a mókus fenn a fán című úttörődal ritmusát dobolta, s az arca sápadt lett, mint a Hold. Lenézett a barátjára. Dugó a rövid nyakával képtelen volt felemelni a gömbölyű fejét, így aztán oldalra fordítva nézett fel Lacira, mint ahogy a tyúkok nézik az eget. Mosolygott, kiöltötte a nyelvét, s a jobb keze hüvelykujjával jelezte, hogy szerinte minden rendben van. Ezt a jelenetet ő olyan mulatságosnak találta, hogy elfelejtkezett a félelemről, s hirtelen oroszlánbátorságot érzett. Milyen jó, ha barátja van az embernek – gondolta. Itt az idő, most vagy soha – idézte Petőfit, összeszorította a fogait, görcsösen elmarkolta a kötelet, és elrúgta magát a gerendáról. Csak érezte, hogy nagy sebességgel zuhan, mert a mélységtől iszonyodva behunyta a szemét. Annál nagyobb volt az élmény, amikor visszafelé lendült, és nyitott szemmel suhant a légben. Nem várta, míg Dugó is próbát tesz, újból felmászott a gerendára, de most már egészen nyugodt volt, és ezt az élményt, ezt a nagy ívű repülést, borzasztóan izgalmasnak találta. Közben eszébe jutottak Kecskés Béla szavai is, amit a vadászrepülőgépről mondott neki. Ez jókedvre derítette. Fel fogom találni a primitív repülést, és közben szavalni fogom a Nemzeti dalt, s akkor még gyorsabban és messzebbre repülök – gondolta vidáman. A kísérlet egy új állomáshoz érkezett.

– Ez a hinta csak egy egyszerű hinta – mondta Laci Dugónak. – Ez volt az első lépés, de most ugrik a majom a vízbe, s a majmok mi leszünk. A víz pedig egy szalmacsomó lesz.

Elmagyarázta neki a tervét.

– Ha majd a hinta a holtpontra ér, és felfelé lendül, akkor ugrunk mi, és a szalmára esünk. Ezt az ugrást szeretném még majd kiegészíteni valamilyen fej fölötti szárnyakkal, vagy talp alatti szárnyakkal, de nem szőnyeggel, ami csak a mesében van, de hát hiába mondom én, te azt a mesét úgysem ismered. Ha minden sikerül, akkor egyszerre akár ketten is repülhetünk.

Dugó megadóan, fejét lehorgasztva hallgatta a merész elgondolást, és meg volt róla győződve, hogy ennek mán megéntelen rossz vége lesz. A pajta közelében egy akkora szalmakazal volt, mint egy ház. Volt bőven honnan szalmát hordani a landolási pontra. Embereket sem közel, sem távol nem láttak, akik zavarták a fontos kísérlet lefolyását, és minden jel arra vallott, hogy a fiúk egy nagyon jó napot fogtak ki. Másoknak mérnöki számításokra lett volna szükségük, de nem úgy nekik. Ők egyszerűen megsaccolták az ugrási távolságot, és vastagon leszórták szalmával a valószínű földet érés helyét. Laci, mint aki mindennap ezt csinálta volna, már semmilyen félelmet nem érzett, bátran, higgadtan lendült a kötéllel, és a kellő pillanatban elrugaskodott a lécről. Mind a ketten meglepődtek a produkción, amely becsületére vált volna egy cirkuszi akrobatának is, és főleg azért, mert mindjárt elsőre jól sikerült. Ugyanis Laci egy ötméteres repüléssel pontosan a szalmacsomó közepébe pottyant. Ez még akkor is szép siker volt, ha fejfelé fordult bele, Dugó pedig a lábainál fogva húzta ki.

A repülést látva, Dugó szintén úgy járt, mint Laci az elején. A derűtség, a jópofaság felbátorította őt is, és volt szerepe ebben annak a némi irigységnek is, ami Dugóban szintén felébresztette a repülni vágyó ember ösztönét. Laci üdvözölte a barátja elszántságát, és olyan szögbe állt, ahonnan jól megfigyelheti röptét a levegőben. Mintha azt vette volna észre, hogy Dugó a magasban református léteére kersztet vet, mond is valamit, valószínűleg fohászt, aztán jött is lefelé, mint a szélvész. Nagyon aggódott miatta, és ismét félelmet érzett. A hinta szép ívben közeledett a föld felé, amikor Dugónak ugrania kellett volna. Sajnos erre izgalmában még a holtponthoz elérése előtt szánta el magát, és ezt rosszul tette, mert egy lépéssel a landolási hely elé esett, és begurult a szalmacsomó közé. A rossz kísérlet is egy kísérlet, sokat lehet belőle tanulni, még akkor is, ha balul végződik – vélte Laci. Most nagyobb baj is történhetett volna, de így is olyan történt, ami világossá tette előtte, hogy az idén a kísérleteknek befellegzett, Dugóra jó ideig nem számíthat, oda a segítség. A bokája kifecamodott, és szépen hízni kezdett.

– Egy istencsapása vagyol te nekem – nézett Lacira fájdalmas arccal. Most mán repülj egyedül, legalább kitöröd a nyakadat! Engemet többet nem veszél rá ilyesmire, ammé biztos, jó nekem a földön is.

Dugót haza kellett támogatni, s amíg bicegett, Laci arra gondolt, vajon mi lehet az az erő, ami mindig ellene fordul, ami szüntelenül akadályt gördít a kísérlet elé. Egy ilyenfajta rövidtávú repülésben igenis van fantázia, akárki akármit mond. Ezt még lehetne többféleképpen fejleszteni, de hiába van az

ész, hiába az igyekezet, ha nem adottak a feltételek, akkor nincs mit tenni, egyelőre Maradnak a Petőfi-repülések, a Verne-féle utazások és az álmok.

Elérkezett a vénasszonyok nyara. A fák zöldjét már erősen kezdte festeni az ősz, ökörnyal úszott alacsonyban a Soralján, de a nyíló kerti virágokat még dédelgette a bágyadó napsugár. A legszebbek közöttük az őszirózsák voltak. Csak álltak szorosan egymás mellett, nézegették egymás ruháit.

– Balog úr nem jól van! – mondta a tanító úr az ebédnél. Az előbb voltam be hozzá, nagyon nem tetszik a színe. Már felülni is alig bír. Elek azt mondja, sok már nincs neki hátra. Kikapálta, kikaszálta magát az életben, megöregedett, elmúlt fölötte hetven év. Téged emlegetett – fordult Lacihoz. – Azt szeretné, ha bemennél hozzá, beszélni akar veled.

– Ha ebédeltünk, bemegyek hozzá. – Mondta a fiú. – Addig még nem hal meg?

– Nem, nem, egészen biztosan nem. – Mondta az apja.

Az első dolga az volt, megnézi Vén Bajuszt. Vajon mit akar neki mondani? Vagy két hete nem látta már az udvaron, csak az ablakon keresztül, amikor be-bekukucskált hozzá.

– Jó napot kívánok! – Köszönt az öregnek. – Hogy tetszik lenni, Kálmán bátyám?

Az öregember csakugyan megváltozott, az arca sápadt, sovány volt, s a hangja gyenge. Lassan beszélt.

– Vagyok, ahogy vagyok. Nem azért hívtalak, hogy sajnáljál. Ül csak le, beszélgetni akarok veled, alighanem utoljára, mert hát barátok vagyunk mi, he? Istenem, mintha magamot látnám benned. Én is ilyen vótam pulyakoromban, ilyen sístergő. Mindég ott vótam, ahon lenni kellett, de többször vótam ott, ahon nem kellett vóna. Figyeltelek én tégedet, nehogy azt hidd, hogy nem. Hejre egy legényke vagyol te. Az apád egy úriember, de te a parasztpulyák közt nősz fel, úgyhogy akárki is leszel, akárhová kerülpsz, ne feledd az akácfás soraljákat, meg azt, hogy az embert a fődbül gyúrták, onnan lett, oszt oda is megyen vissza. Porból lettünk, porrá leszünk. Ezért becsülni kell a földet, abban van mindenünk, életünk és halálunk.

Laci! Ott van az asztal alatt egy salló. Régi má, de én aztat nagyon jól neveltem. Aztat én neked adom emlékébe. Ha majd dógozol vele, emlékezz arra, aki aztat neked adta. Ezért is hívattalak, meg hát azért is, hogy elküldjelek egy fél liter veres borért. A pipa má nem megy. Má ki is esik a számbú, de egy kis bort még megkóstolnék. Ha ott leszel, mondd meg Imrének, Balog Kálmánnak kell, a vén kuláknak, mert hóttán van.

Laci fogta az üveget, a pénzt, és ahogy az ajtó felé indult, még hallotta az öreget magában beszélni. „Látlak-e még szőke Tisza füves alja...” A szeme sarkában könny csillogott.

Amikor Laci visszatért a borral, egy csokor őszirózsát is vitt be neki. Volt az asztalon egy üres befőttes üveg, abba vizet töltött, és odatette virágostól a feje mellé az éjjeliszekrényre. Vén Bajusz nem tudta a szemét levenni a virágokról, úgy nézte a csokrot, mintha először látott volna ilyen életében. Aztán a fiúra nézett, és megkérdezte:

- Honnét tudtad, hogy szeretem az őszirózsát?
- Csak onnan, mert tele van vele a kiskert...
- Csakugyan.

Ivott egy korty bort, aztán fáradtan lehunyta a szemét.

Kora reggel még élt Balog Kálmán, aztán ahogy kelt felfelé a nap, úgy távozott az élők sorából. Elek, aki mellette volt, azt mondta, az utolsó órában már nem beszélt, csak a virágokat nézte.

Laci csak nehezen tudta megérteni, hogy Vén Bajusz nincs többé. Először találkozott azzal a döbbenettel és szomorúsággal, amelyet az ember a vég, az elmúlás miatt érez. Sohasem érzett még így, és ettől a titokzatos, megfoghatatlan sejtéstől megborzongott. A Bak Sanyi halálát egészen másként dolgozta fel a lelkében. Akkor csak egyetlen kétségbeejtő gondolat foglalkoztatta, amelyhez elkeseredett düh is járult – valaki megmenthette volna, akár még ő is. Ezek az érzések akkor eltompították benne azt a szánalmat, azt az őszinte gyászt, amelyet most a Vén Bajusz halála okozott neki ott mélyen, legbelül.

A temetésen sokan voltak, és nagyon csendesen zajlott. Rácz tiszteletes szépen búcsúztatott, egy igaz keresztényt veszített el a nyájából. Régóta ismerték egymást. Kifakult, több helyen foltozott, javítgatott papi reverendája akkor még új volt, vadonatúj, amikor Balog Kálmánt eskette a nejevel. Amikor néha elmosolyodott, a Laci tekintetét kereste, de ő csak hallgatott, és komoran a földet nézte. A tanítóné asszony ott állott a fekete fejkendőss asszonyok között és velük együtt énekelt. „Tebenned bíztunk eleitől fogva...” A kiskert mellett vitték utolsó útjára a házigazdát, és a sokszínű őszirózsák, amelyeket talán az élete utolsó óráiban szeretett a legjobban, meghajolva búcsúztak az öregembertől.

Az egyik esős vasárnap délután, amikor Lacit váratlanul megszállta az ihlet, megírta az első olyan versét, amelyet Kecskés Bélának is meg mert mutatni. Ez a vers a több alkalommal átélt élményeit sűrítette rímek közé, és

később a javítgatások, helyesbítések, nem kevés futballozásra szánt idejét vették igénybe. A témája nem volt hétköznapi történet, sőt eléggé bizarnak lehetett nevezni, ugyanis ő egy álombeli repülésről írta a költeményt, olyan hihetetlennek tűnő dolgokról, amelyek esetleg száz, vagy még több év múlva történhetnek meg. Ezeket a szavakat Bélától hallotta. A költőnek sikerült mosolygás nélkül kétszer is elolvasni a művet, és mint fantasztikus álmot, így értékelte: „Azt, hogy valaha is az ember egy kötéllel legyen összekapcsolva az űrhajóval, és úgy lépjen ki a világűrbe, esetleg az űkunokáink leszármazottai fogják elérni. Az viszont szép gondolat volt tőled, hogy a kezeddal simogattad a csillagokat, mint a gyermekláncfű virágait.”

Alapjában véve – folytatta Kecskés – ez egy jó kis vers, nekem tetszik, csak így tovább! Írjál még többet, és hozd el nekem elolvasni, majd megtanítlak néhány dologra, amelyek a versíráshoz szükségesek. Laci félt attól, hogy Bélán kívül nehogy valakinek is a kezébe kerüljön a vers, ezért titkosírással átírta a titkos naplóba a Vén Bajuszról megemlékező sorok után, a papírt pedig elégette, nehogy valaki halálra szégyenítse őt emiatt. A további álmaiban pedig folytatódtak a földi és a kozmikus repülések, és születtek jobbnál jobb világgraszoló találmányok, még egy ismeretlen szigetet is felfedezett, amelyet csak az űrből lehet látni. Ezekhez a nyugodt, mély álmokhoz azonban nappal megélt sikerek, tartalmas időtöltések kelletek, s ezeket ő nyertes meccsek, jó iskolai feleletek és az elalvások előtti izgalmas könyvek olvasása folytán szerezte meg. Az azonban egyik álmában sem fordult volna elő, hogy a fiús természetű Dülledt-szemű Jolánka szinte egyik napról a másikra úgy megváltozzon minden tekintetben, mintha teljesen kicserélték volna. Megváltozott a hangja, a mosolya, a járása, egyszóval kezdett lányosan viselkedni. Ez úgy volt felismerhető, hogy valószínűleg a berenálási dolgokban való együttműködés, a közös cél elérésének az ügye és miegyebek kapcsán Jolánka egyáltalán nem titkolt szimpátiát kezdett táplálni Laci iránt. A szeme színe gesztenyebarnáról okkersárgára változott, s úgy járt mindenfelé a Laci nyomában, mint ahogy Laci tapadt Szicskura a mérkőzések ideje alatt.

A fiú nem örült ennek az emberfogásnak és általában igyekezett tartani a három lépés távolságot a támadójától. Dülledtszemű Jolánka ekkor taktikát változtatott. Az egyik napon szemlesütve nagyon szépen megkérte Lacit, kísérje el őt a könyvtárba, mert szeretne egy könyvet kivenni onnan, de egyedül szégyell elmenni. Ez egy kimondottan női húzás volt, és Laci nem is tudott neki ellenállni. Az a gondolat, hogy Jolánka professzornő szeretne lenni, nagyon imponált neki.

Béla meglepődve köszöntötte a különös párt, hiszen ismerte hallomásból a lányt, éppen ezért meghökkenítő különbséget érzett kettejük között. A könyvtáros nagyon örült az új látogatonak, és udvariasan kalauzolta a polcok között. Jolánkát természetesen a szerelmes regények érdekelték, de olyanok, amelyek nem túl vastagok, nem nagyon „urason” vannak megírva, és amelyekben képek is „vagynak”. Béla talált is egy pont neki való könyvet, amelyik csak abban hibádzott, hogy képek, sajnos, nem voltak benne. Jolánka húzogatni kezdte a szája szélét, de hát egy jó könyvtáros nem engedi el csak úgy a vendégét. Béla pedig ilyen volt. A regény főhősét Áginak hívták. Kecskés nyomban talált is egy megoldást, és remek ceruzavonásokkal egy külön lapra csinos kis szeplős lányfejet rajzolt, aztán aláírta a nevét is: Ági. Jolánka most már meg volt elégedve a tökéletes kiszolgálással, és boldogan rejtette egy újságpapírba a könyvet, mert mindig akad olyan ember, aki meglátja, „oszt” megszólja a másikat. Ekkor még csak nem is sejtette, hogy az ő édesanyja is ilyen. Az anyját borzasztóan felidegesítette, hogy a lánya, akiből professzor úgysem lesz, könyvet merészel olvasni, mint akinek semmi dolga nincsen. Az olyan könyvek csak az uraknak valók, mondta, akik mindenre ráérnek, a magunkfajtának elég a Biblia meg az Énekeskönyv. Neked még egyelőre elég az iskoláskönyv is, oszt abbú olvasd ki, amit muszáj. Én sose olvastam egy könyvet se, mesét se, mert attú a sok hülyeségtű csak megbolondul meg elfajzik az ember. Hírbe hozol bennünket a szomszédok előtt.

Ezeket a dolgokat Jolánka majdnem sírva panaszkolta el Lacinak. Azt is mondta, hogy ha olvasni akar és nincs is dolga, el kell bújni a disznóól padlására a szalma közé, de ő úgysis kiolvassa azt a könyvet, mert jobb, mint egy mozinézés. Az egész falura persze nem volt ez jellemző, például Feri könyvszeretetét nem nézték rossz szemmel a szülei. Tán még „tanétó” is lehet belőle – mondogatták otthon. Laci esetében más volt a helyzet, ő már a kellenél is többet olvasott, mert ez az időtöltés gyakran a tanulás rovására ment, s néha már a találmányok iránti vágyát is elfojtotta az olvasás szeretete.

A következő tavaszon, amikor az akácfák már epedve várták a virágbontásra szólító parancsot, amelyre majd a pattanásig feszült fürtök bimbói fehérbe borítják a tüskés ágakat, a Soralja népe számára egy új boldog nyári vakáció vette a kezdetét. Az ég kék színpada hófehér felhődíszletekben pompázott. Egyik-másik ilyen cammogó kolosszus mindenféle állatra: bárányra, medvére, ökörrre hasonlított, s ahogy távolodtak a messzeségben, úgy rémlett, mintha búcsúzkodtak volna.

Itt lent, a földön, a zöld nézőtéren, csaknem ugyanolyan két megtermett fehér ökör bámulta egymást együgyűen kérődzve. Csak annyi volt közöttük a különbség, hogy ők nem mozdultak, hanem ellenkezőleg, az egyik elterpeszkedett a fűvön boldogan, a járomtól megszabadulva, a másik pedig állott vele szemben, s mintha azt kérdezte volna tőle: ugye, komám, jó ökörnek lenni? Az állatok gazdája, Jóska bátyja, kényelmesen heverészett a Nagy Nyárfa széles árnyékában, és jó, parasztos szokás szerint, hetykén a szemére húzta a sapkája simléderét, s a szűk résen át jólesően pihentette a szemét a napsütötte rét zöldjén. Laci és Dugó nem akarták zavarni a jámbor jószágokat, inkább megkerülték őket, és szintén letelepedtek a fa tövében. Jóska bátyja nem látszott a vastag törzs mögül, amelyből csúful meredeztek a rozsdás kampók, mint egy áldozatba lőtt gyilkos nyilak. Laci hanyatt feküdt, felnézett a szétágazó roppant ágvilágokra, és ettől valamilyen szédülésfélét érzett. Egy óriási parittyanyél, a fák Nagyszemű Szilvája, gondolta tréfásan. „Rám pedig úgy néz, mint apa a fiára” – idézte magában a titkos versének egyik sorát, és ezen elmosolyodott.

– Te! – Szólt Dugóhoz. – Vajon hány évig fog még élni ez a nyárfa?

– Ki tudja? Ammá biztos, hogy minket is túlél – mondta Dugó elgondolkodva.

– Én is úgy gondolom, de vajon milyen lesz hatvan év múlva, mert máris olyan, mint egy növényi monstrum. Még a kampókat is benövi akkorára a dereka.

– A! – Mondta Dugó, és ez a hang maga volt a mindent kifejező tökéletes egyetértés.

Az utána következő csendben pedig Laci tisztán hallotta a barátja gondolatait. Az ilyesmit csak akkor szokták hallani az emberek, ha jól ismerik egymást. Dugó ezt gondolta: vajon hány tekenőt, meg hány fakanalat lehetne belőle csinálni? Oszt akkor meg még a tűzifa! Vajon hány téltre lenne elég az nekünk, la? A ducskóját meg elég vóna egy hétig kivájni a fődbű. A!

– Milyen üresség tátongana ezen a helyen, ha nem lenne itt! – Válaszolta hangosan Laci, s csodálkozott magán, hogy most önkéntelenül a saját gondolatmenetére válaszol. Ha én híres festő lennék, vagy legalább, ha úgy tudnék tájképet festeni, mint Kálmán, én megfesteném azt, amit most látok. De nem adnám el senkinek sem azt a képet, ott díszítené a szobám falát, amíg csak élek. Figyeld meg! – Mutatta Dugónak. – Itt áll ez a nagy fa, és alatta itt vagyunk mi. Ott van a Kis Tisza, a töltés, körös-körül minden zöld és ez tele van színes virágokkal, amott pedig a szekér, mellette a két kifogott fehér ökör – hát nem gyönyörű festmény lenne!?

Jóska bátya, aki eddig elfoglalta magát egy fűszál rágásával és csendben hallgatta a fiúkat, most megszólalt a fatörzs túlsó oldaláról.

– Hát oszt, Jóska bátyádot meg kihagynád a képrű, he?

A két fiú meglepetten összenézett, de mire szóltak volna egy szót is, Jóska bátyja folytatta.

– Osztán hát nehogy azon törjétek a fejeteket, hogy kéne kivágni ezt a fát, la, se most, sem pedig sohase, mert a Jóisten megveri azt, aki ilyet csinálna!

Amíg a fogatos ezeket mondta, felállt, megveregette a surcát, és az ökreihez lépett. A nyakukra rakta a jármot, befogott, felült az ülésdeszkára, egy mély morgással megbökte az állatokat a botjával, és eldöcögött a kanyargó töltés mentén.

Miután Laci meggyőződött róla, hogy már senki sincs a fatörzs túlsó oldalán, Dugóhoz fordult.

– Na, mi lesz, felmászunk rá? Azóta már elmúlt pár év, amikor utoljára próbálkoztál. Talán majd most magasabbra jutunk mi, ketten.

– Jól van, másszunk – mondta Dugó –, de ugyi, nem fogunk repülni? – Tette hozzá gyanakvóan.

– Nem, nem. – Sóhajtott mélyet Laci. – Pedig micsoda egy repülés lenne az, onnan a tetejéről elindulni, és csak úgy úszni, lebegni, lebegni, mint a Cigánygödör vizén!

Dugó óvatosan lépkedett a kampókon felfelé, aztán, amikor elfogytak előtte, félénken megtorpant az ágvillák előtt, és felnézett az ágrengetegre.

– Csak eddig merek menni, de tovább nem is lehet már. – Kiáltott le.

– Várj! Mindjárt segíték! – Biztatta Laci. – Muszáj feljebb menni. Minden évben feljebb és feljebb! Ha nem is érünk fel a csúcsára, legalább közelítjük meg! Mindjárt megtartom a lábad, akkor feljebb kúszhatsz, és eléred a következő ágat.

Dugó jó famászó volt, most is csak úgy tapadt a tenyere a meredeken égnek szökő vastag ághoz, amelyhez három Dugó kellett volna, hogy átölleje. Nyögött, fűjtatott, lehorzsolta a kéreg a combját, a gatyája is lecsúszott róla, de végül felért az óhajtott magassáig.

– Na, és te hogy jössz feljebb? – Nézett le Lacira. – Nem tudlak felhúzni, nem érek el odáig.

– Nem baj, Dugó! Elég, ha te már fent vagy. A hegymászók közül is csak egyesek másznak a csúcsig, a többiek lent maradnak, hogy segítsenek nekik visszatérni. Jövőre hozunk kötélletrát is, akkor majd tovább hódítjuk a magasságot, és ki tudja, talán már akkorára fel is találom, hogyan repülhet az ember, mert tudod, nincs lehetetlen.

– Na azt oszt, hogy éngem még egyszer kísérletre csaljál, azt oszt várhatod – dünnyögte Dugó alig hallhatóan. – Én ugyan nem repülök veled se jövőre, se utána se! Elegem van a repülési mániádbul.

Amikor a kezének egy biztos fogást, a hátának pedig egy jó támaszt talált, körülnézett és felkiáltott:

– Jóisten! Látom a Tiszát, Laci! Bizonyisten mondom neked, látom a Tiszát! Elhiszed? Ohon meg a mamámot látom az udvaron, la! Ammeg az iskola. Még az osztályba is belátok az ablakon keresztül. Innét mindent látni, te! Hát még, ha magasabbra tudnék mászni! Megcsináljuk azt a kötéllétrát, Laci! Ha felmászok a hegyibe, még Csekébe is ellátok.

Örömben annyit fészkelődött, hogy majdnem leesett, aztán ahogy csak a torkán kifért, lelkesen ordítani kezdett. A hatalmas ágak között olyannak látszott és úgy hatott, mint egy hangoskodó levelibéka.

– Hahó, hahó! Én vagyok, Veres István, vagyis Dugó! Itt a vakáció, hahó-hahó! Emberek, itt vagyok! Hahó!

A fa susogott, Dugó ordított, Laci pedig mosolygott, és kellemesen tapasztalta, hogy milyen jó érzés örülni a mások örömének, legalább olyan jó, mint egy repülés. Hát az ilyen típusú repülésekről beszélt nekem Kecskés!? – Tette fel magának a kérdést. Igen – úgy érzem, az ilyenfélékre gondolt akkor. Nem kell hozzá más, csak mély lélegzetet venni, feltekinteni a naptól ragyogó égboltra, és nyitott szemmel körbenézni a világon. Hát van szebb is ennél a tájnál? Igen, van. Csakhogy az nem ebben a falucskában van! Márpedig, ha nem itt van, akkor mi értelme van még gondolni is rá, itt, a nyárfánkon, ebben a pillanatban? Különben is egyet tudok, és ez holtbiztos – még egy ilyen, pontosan ilyen töltésoldal, Kis Tisza, Nagy Nyárfa és akácfák alatt hűsölő Sorolja nincs az egész világon! Ez a gondolat egészen felvidította. Hirtelen szeretett volna mindenkit megölelni, még a Dittó Embert is, a Dülledtszemű Jolánkát is, de még a Kisoroszt is.

Dugó közben berekedt, már csak károgni tudott, mint a varjú, aztán már azt sem. A fiúk fáradtan, de jóleső érzéssel, elégedetten méregették a szemükkel az elért magasságot. Most mindketten magukba szálltak kissé. Dugó boldog optimizmussal gondolt a jövőre, Laci pedig fennkölt érzéseinek adott teret, melyek szárnyaltak az Alvégtől a Felvégig, s a földtől az égig. Nagyon nagy volt a csend. Olyan, mint amikor egy megfakult, régi fényképet nézünk hosszan, némán, egyedül egy szobában, s minél tovább nézzük, figyelmesen vizsgálva minden egyes megsárgult beszélő részletet, annál kékebb lesz az ég, zöldebb lesz a fű és fehérebben nyílnak az akácok.

Utószó

A nyárfát megmászó tavasz eljöveteléig néhány hónap múlt el csupán, mégis érdekes és jelentős változások történtek az akácfák alatt. Ezek a változások azonban annyira törvényszerűek voltak, hogy nem lehetett meglepőnek nevezni őket, s ha nem történtek volna meg, akkor meg kellett volna történniük kis idővel később. Természetesen azok a tények, hogy a Nagy Nyárfa törzsét két centiméterrel vastagabbra hizlalta ismét egy évgyűrű, hogy a Tisza vize meglátogatta a töltés alját az embereknek nem kis riadalomra, valamint az, a Laci szempontjából nézve nem érdektelen esemény, hogy a Domcsi megint kilencet fiadzott, ezek mind természetes dolgok voltak. Azonban amik ezeken kívül végbementek ebben a Tisza menti faluban, mégiscsak szenzációsoknak, nem mindennapiaknak, de legalábbis szokatlanoknak lehetett említeni a lakosok szemszögéből nézve.

Ha csak azt említjük például, hogy Pali már nem a párizsi dalt énekelte az istállóban, hanem mint komolyodó kamasz fiúhoz illik, a lányokról énekelt, akik angyalok, ez egy szokatlan dolog volt, de nem meglepő, mert hát az embernek idővel változtatni kell a szokásain, hogy színesebbé váljon az élete.

Szenzációs hír volt a világban, de a faluban különösen nagy megrökönyödést váltott ki, hogy a Szovjetunió fellőtte első úrhajós kutyáját, a Lajkát. Ennek a borzalomnak Tilka nényye adott hangot a Kopera előtti kenyérsorban állva. Mondani meg hazudni mindent lehet – mondta –, csak legyen, aki elhiszi. Pár nappal ezután el is halálozott Tilka nényye, és vele együtt az utolsó boszorkány is. Ez már nem volt szenzáció, inkább törvényszerűség. Ha már kutyák is röpködnek az űrben, akkor egy becsületes boszorkánynak nincs is keresnivalója ezen a földön.

Nem volt váratlan esemény, hogy Hermust, a kitűnő játékvezetőt és úszómestert három évre behívták katonának, ő pedig el is ment, bár nem szívesen. Valahonnan a távoli Szibériából kaptak tőle levelet az otthoniak, havonta egyszer. Pár alkalommal Mózsi kihozta egy-egy levelét a Soraljára, hogy felolvassa az „aranycsapatnak”. Mindegyik így kezdődött: „Kedves apám, kedves anyám! Tudatom magukkal, hogy a legutóbbi levelüket megkaptam, amék nagyon jó egészségben tanált és amit kívánok maguknak is.” Ez volt a levél leghosszabbik sora, utána már csak rövidek következtek, néha még öt is előfordult. Kettőt a hazai töltött káposztának szentelt. Az utolsó sorban pedig figyelmeztetett mindenkit, hogy most már zárja a levelét, és hogy minden jót kíván a messze távolból.

Nem mindennapi eset volt, hogy Jozsif Joszifovics, a fizika és történelemtanár csúnya kártyaadósságba keveredett. Károly bátyyával, a lánctalpas traktorossal, minek utána őt Károly bátyya kékre-zöldre verte, és olyan sérüléseket szenvedett, hogy már csak a pisis ruha segített rajta.

Meglepő esemény volt, hogy Csinki férjhez adta a szépséges lányát, a tábor gyöngyszemét, Bazsókat. Ezután váratlanul felhagyott a vályogvetéssel, a kosárfonással és felcsapott feketézőnek. Még a távoli Rigába is elutazott, hogy onnan a háziasszonyok álmát, valami ismeretlen technikai csodát, mosógépet hordjon haza eladásra a beregszászi társaival. Egykettőre felvitte az Isten a dolgát, és meg is választották cigánybírónak. Három aranyfogat csináltatott magának, és másokkal fogatta a halat a Tenevizslán.

Páratlan eset volt az is, hogy bár a Koperában még megmaradtak a kenyérvásárlási problémák, de befűjt már ide is a modern kor szele. Egy igazi televíziókészüléket kínált megvásárlásra Imre bátyya, a boltos. Ezt a készüléket sokan megtapogatták, megbámulták. Végül a Dittó Ember vette meg, s nem törődve azzal, hogy megszólják érte, urason kezdett el beszélni.

Nem mindennapi esemény volt, hogy a Biakóiban már szavalóversenyt is rendeztek, amelyen több iskola is részt vett. Laci egy József Attila-verset mondott el, de a közönséget úgy megijesztette, hogy elfelejtettek tapsolni. Egyedül Kecskés Béla tette ezt meg, valószínűleg udvariasságból. Nagyböndőnek az volt a véleménye a rendezvényről, hogy jobb lenne, ha a pulyát inkább hittanra meg valamilyen mesterségre tanétnak, la! A kenyérsorban állók egy emberként igazat adtak neki. Laci eltervezte, majd egyszer ír egy verset a kenyérsorról is.

Érdekes eset volt, hogy Mariska nénihez egy friss diplomás fiatal ukrán lányt neveztek ki főnökné, aki hamarosan rájött, hogy Mariska nénitől többet lehet tanulni, mint az iskolában, a ludaskásája pedig kitűnő.

Újszerű dolog volt, hogy Laci már előre köszönt Berti bátyyának, és olyan jóban lettek már, hogy egyszer Berti bátyya behunyta a szemét, és nem is káromkodott, amikor Laci lucernát tépett a szekeréről.

Rendkívüli esemény volt, hogy Feri után Dugó is elolvasta A Pál utcai fiúkat. Sokáig olvasta, de annál jobban tetszett neki. Laci görbüléssel fogadalmat tett előtte, hogy nem árulja el őt senkinek, nehogy szégyenbe kerüljön.

Váratlan esemény volt, hogy Edita Fjodorovna addig sétálgatott egy kollégájával a Nagy Nyárfa környékén, míg végül hozzá ment feleségül. A berenálási ügynökök előtt felvetődött egy újabb kérdés: hogyan kellene Mándor Mándorovicsot és a Kisoroszt a nyárfa alá csalogatni.

Sajnálatos eset volt, hogy a Dugó anyja, Ilonka nényye, megtalálta a szépen megtisztított és összehajtogatott biciklivitorlát a rejtkehelyén, és odaajándékozta egy cigányasszonynak, aki pelenkát varrt belőle a kisbabájának. A szélben oly büszkén röpködő halálfejes vitorla ilyen dicstelen sorsra jutott. Érvényes volt rá is az a fizikai törvény, hogy az anyag nem vész el, csak átalakul. Ez az átalakulás érzékenyen érintette a két vitorlásbiciklist. Még rosszabb, mintha elégett volna – mondta Laci Dugónak.

Örvendetes esemény volt az, hogy a találékony Nagyszemű Szilva egy forgácsdarabbal kipöckölt valamilyen alkatrészt a rádiójában, és ezáltal csökkentette a Szabad Európa rádió adásának zavarását. Ezt örömmel így újságolta a tanító úrnak: „Egy cseppet visszaszorítottam az oroszot.” A tanító úr és Elek, hála a leleményes Nagyszemű Szilvának, ezután már ők is sokkal tisztábban hallhatták az adást.

Érdekes esemény volt, ami eddig még nem fordult elő, hogy a községi vezetők és a bennfentes párttagok halkedvelőinek egy csoportja meghálózta a vén Cigányödröt. Ennek az eseménynek a hírére nagyon sokan gyűltek össze a parton. Többen, Lacit is beleértve, abban reménykedtek, hátha valamilyen őslény akad a nagykutya hálójába, ami a falu jövőjére nézve nagyon előnyös lett volna. A halászok csak kevés halat fogtak, és szörny helyett néhány matuzsálemkorú sötét sárga óriáskárászt emelt ki a hálójuk. Amint később kiderült, ezeknek a vénségeknek olyan olaj- és pocsolva ízűk volt, hogy attól még Csöpi, a kolhozkutya is undorodott.

Különleges eset volt, hogy Kálmán, aki feleségül vette a tanító úr idősebbik lányát, Sárikát, rendelést kapott a nyolcvanéves Berta nényyétől egy tájkép megfestésére. A dédmama nászajándéknak kívánta adni a festményt a dédunokájának, de kikötötte, hogy legyen rajta szarvas, madár meg vaddisznó is. Kálmán nagy ellensége volt a giccseknek, és a büszkesége nem engedte meg, hogy a szignójával ellátott szerinte is jól sikerült képet oda nem illő dolgok csúfítsák, így nem festette oda az állatokat. Berta nényyének kellő kedvességgel és komolysággal megmagyarázta, hogy azok az állatok valójában ott vannak, csak nem látszanak. A szarvas átnyargalt a domb túloldalára, a vaddisznó beszaladt az erdőbe, a fecske pedig olyan magasan szárnyal az égen, hogy azt csak kukkerral lehet látni. Az öreg mama még a gyerekkorában sem hitt a mesékben, csak azt hitte el, amit látni és megfogni lehetett. Ez alól csak az Isten és az Ő fia volt a kivétel. Ennek ellenére megvette a képet, de már olcsóbban.

Mulatságos eset történt így, kora tavasszal, a Sándor- és József-napok táján.

Karcsi, a kishíró, minden igyekezete ellenére sem tudta felolvasni a közhírré tenni valót, mert e nevezetes napok ünneplői jóhiszeműen megmegkínálták őt egy kis bátorétóval. Amikor már a felvégen járt, a nyelve és a látása is csütörtököt mondott. Karcsi ezért szigorú megrovást kapott, és a községházán az eset kapcsán megkérdőjelezték a dobolás további szükségességét. A helyzetet az idős férfiak egy tiltakozó csoportja mentette meg. Amióta világ a világ, ebben a faluban mindég is doboltak – mondták. Azt akarjuk, hogy továbbra is így legyen. Ezt a szokást két világháború sem tudta megakadályozni, hát akkor meg, hogy jöhet ide egy részeges kishíró? Amíg a két soralján akácfa nőnek, addig itt dobolni illik, la, mert így követeli meg az ősi hagyomány. Ezt a kívánságot a községi tanács, a Dittó Ember erős támogatásával jogosnak mondta ki, és fenntartásokkal jóváhagyták a kérelmet. Karcsi azóta haragszik a Sándorokra.

Emlékezetes esemény volt, hogy a tavasz példátlan hímestojásban bővelkedő áldott húsvéti ünnepekkel ajándékozta meg a falu népét. A tyúkok e rendkívüli tojástermelési kedve a rossz nyelvek szerint abban rejlett, hogy a télen több olyan megboldogult vénasszony szenderült végső álmára, köztük Tilka nénye is, akik korábban gáncsolhatták a baromfik produktivitását. Mások szerint az egyre több úrszondák, műholdak fellövése volt jótékony hatással a termékenységre, példa rá az is, hogy a felvégen egypetűjű ikrek születtek, s ilyen az utóbbi ötven évben nem volt. Az aranycsapat tagjai több olyan húsvéti verset is megtanultak, amelyeknek az elmondása után valóságos tojáslavina zúdult rájuk a lányos házaknál. Ennek a jó szokásnak Dugó örült a legjobban. Nem volt váratlan esemény, és erről már korábban is beszéltek, hogy Vászja, a milicista, miután elvégezte a pártfőiskolát vagy valami hasonlót, levetette az egyenruhát, mert egy sokkal előnyösebb álláshoz jutott. Egy szülőföldjéhez közeli helyen kolhozelnököt csináltak belőle, hiszen már a kisujjában voltak a pártkongresszusok határozatairól, a hétéves terv célkitűzéseiről szóló tudnivalók, sőt, már különbséget tudott tenni a zab és az árpa között is. Nagy búcsúestet tartottak a barátjánál, a Dittó Embernél, aki akkor még nem sejtette, hogy az ő karrierjében is változások állnak be. Vászja helyett egy nagyorosz keleti veteránt, egy háborús hőst neveztek ki. Vele már nem lehetett bratyizni a terményraktárosnak, sőt, a szegény milicista barát nélkül maradt embernek az irigyei is felbátorodtak. Rövid idő elteltével zsák búzák és egyéb gabonaneműek titkos vándorlásáról értesült Dimitrij Makszimovics, és a nyomozás a Dittó Ember leváltását eredményezte. A váratlan rendcsinálás nagy

riadalmat keltett a községházán, de nem estek kétségbe, hanem ellenkezőleg, mindenki nagyon kedves és udvarias kezdett lenni az ügybuzgó és elvhű veterán kommunistával szemben. Ezek az igyekezetek szerencsére meg is hozták a hatásukat, mert további szabálytalanságokra nem derült fény. Egy fiatal párttagra bízta a terményraktári főnökséget, és természetesen a Dittó Ember lett a helyettese, mert úgymond valakinek csak kell tanítani, igazétani azt, aki még nem ért hozzá.

Dimitrij Makszimovicsban némely jó emlékezetű emberek a szomszéd falvakból egy szojvai gyűjtőtáborbeli rendszet vélték felfedezni. Ez a tekintélyt parancsoló külsejű derék rendőr megszerette ezt a határmenti magyar falut és a benne élő embereket, a nyelvük kivételével. A falubeliek is megszerették őt, mert mást úgy sem tehettek, így aztán nem is okozott neki különösebb gondot, hogy egy szép telken házat építtetett velük a családja számára.

A berenálási ügyek szempontjából nézve örvendetes dolog volt, hogy hála az Istennek a Kisorosz viselkedésében és szokásaiban jótékony fordulat állott be. A gyerekek nagyon jó megfigyelők, ezt még a tanító úr is alátámasztotta, hogy először is, a tanárnő szemeinek színe az utóbbi időben szürkéből hupikék színűre változott valamilyen hormonális változás hatására, akárcsak a Dülledtszemű Jolánka esetében. Az arcáról mintha eltűntek volna a szigort, a fenyegetést jelző ráncok. Gyakran mosolygott még a szidások közben is, és akkor is, ha olyankor elgondolkodva nézett kifelé az ablakon. A gúnyolódásait viccelődésekre váltotta, és a körmösök helyett már a tenyeresekben kezdte lelni a kedvét, és utána jólesően felsóhajtott. Legutolsó sorban pedig, ami minden kétséget kizáróan a berenálási ügynökök ténykedéseinek a bizonyítéka volt, a Kisorosz olykor magyarul is megszólalt, ami például egy oroszórán eddig sohasem fordult elő. Ezzel szemben Mándor Mándorovicson nem sok változás volt tapasztalható. Ő továbbra is élte a csendes, nyugodt, szófukar életét, ha szóltak hozzá, meghallgatta, ha nem szóltak, akkor továbbállt. Dülledtszemű Jolánkát éppen ez bátorította fel leginkább. Egyre gyakrabban emlegette a társainak az ő jelenlétében, hogy így Marija Pavlovna, meg úgy Marija Pavlovna, hogy az ő kedvenc virága a tulipán, s úgy vette észre, hogy Mándor Mándorovics szívesen hallgatta ezeket a figyelmét felkeltő dicsérő szavakat, mert a fejét kissé odafordítva figyelt, de soha nem szólt egy szót sem. Egészen egyértelműen a Nőnapon történt eset igazolta, hogy a berenálási akció elérte a célját, nincs szükség további fondorlatokra, mindent rá kell bízni az időre.

Iréнке ugyanis látta bejönni Mándor Mándorovicst az udvarukra egy szép tulipáncsokorral, majd belépett a Kisorosz szobájába. Később csak úgy, véletlenül benézett az ablakon, s azt látta, hogy ültek ketten egy szép hímzett terítős asztalnál, amelyen egy üveg likőr, sütemények és virágok tették meghitté a pillanatot, s Mándor Mándorovics a kezét a Kisoroszén pihentetve, bizalmasan beszélgettek.

Laci ezzel kapcsolatban is a saját meggyőződését látta igazoltnak, nincs lehetetlen, csak akarni kell, így hallotta ezt egy tanítónőtől, s ezt ő is hiszi és vallja. Még a repülés irányában kellene lépéseket tennie, gondolta sóhajtozva, de ez is csak idő kérdése.

Természetesnek lehetett nevezni azt is, hogy Laci minél nagyobb távolságokat röpdösött Petőfi Sándor lírai égboltján, annál elragadóbb szellemi élményekben volt része. Beleszeretett ezekbe a versekbe, és ezenkívül rendkívüli módon imponált neki az a tudat, hogy a költőóriás egy icike-picikét némely dolgokban s valamilyen formában kapcsolatban áll vele. Ezeket az összefűző szálakat a következő tények alapján vélte felfedezni: először is Petőfi egyszerűen, jól érthető formában írja a verseit, nem használ elvont, bonyolultan összetett szavakat, pontos és szép rímekkel díszíti a sorait, mint ahogyan ő, Laci is teszi. Így tehát ők ketten a nép költői. Továbbá, az ő apjának, vagyis a tanító úrnak kettős neve van: Lajos Sándor, tehát a szabadságharc vezéregyéniségeinek a keresztneveit viseli. Ez volt a második. A harmadik: Petőfi édesanyját Máriának hívták, mint ahogyan az ő fiatalabbik nővérét. Negyedszer: a költő írt egy verset egy Laci nevű fiúnak, és ez akár ő is lehetne. Ötödször: úgy érzi, ő is kiment volna a csataterekre tollal, papírral és karddal, mint ahogyan a költő tette. Hatodszor: ebben a cinteremben, ahol most ő jár, Petőfi is járt, s ezt emléktábla is bizonyítja. Hetedszer – okoskodott Laci – az ő halála és az én születésem között kereken száz év telt el, és még a hónap is egyezik. Nyolcadszor, és nem utolsósorban a legfontosabb tényező, ami a rokonlelkűségükre utal, az, hogy ők ketten, mind a ketten magyarok. Hát kell ezeknél több bizonyíték arra, hogy van köztünk valamilyen láthatatlan fonal, ami összeköt minket? – Adta fel magának a kérdést.

Csodálattal töltötte el Lacit az is, hogy a költő egyes verseit milyen szépen zenésítették meg az olyan emberek, akik a sajátjuknak tekintették őt. Ezeket a melódiákat az anyja, a tanítóné asszony tanította meg neki. Ami a repüléseket illeti, hát azok között márpedig különbséget kell tenni – morfondírozott továbbá Laci. Csinkitől, a cigánybírótól hallotta, hogy betegség két-

féle van: halálos és nem halálos. Hát repülés is kétféle van: költői és nem költői. Az igazi repülésről nem szabad lemondani sohasem. Ennek a megvalósítása egy nehéz feladat, de emellett szép, nemes és nem lehetetlen. A természet megóvása szintén ilyen. Súlyos ökológiai problémák bár nem voltak még jelen a világon, de már kezdtek róla beszélni az emberek, s többek között Editá Fjodorovna, a tanító úr és Nagyszemű Szilva is egyetértettek abban, hogy például a fák védelme létkérdés az emberiség számára. Legyenek ők erdei tölgyek és bükkfák, kis és nagy szemű szilvafák, Nagy Nyárfák vagy soraljai fehérakácok, mindegyikük életünk néma kísérői ezen a földön. Óvni kell őket azért, hogy a Palik, a Lacik, a Dugók és Gusztik unokái is láthassák és örülhessenek nekik. Ültessenek fákat oda, ahol még nincsenek, de kellenek, s szaporítsuk őket ott, ahol több kell belőlük! Ez a feladatunk. Ők hárman így vélekedtek, de rajtuk kívül, sajnos, nem elegenden a világon. Hogy mi itt az igazság? Hát az, hogy nincs és nem is lesz lehetetlen, ha akarjuk. Volt egyszer egy fiatal, igazmondó tanítónő, aki ezt állította.

Beregszász, 2010. június 14.

